

15895

891.99

7-43

Губернск

1906

250

2107

A. Bedikjan
44

Ա. Վ. Օ

ԳԱՐՐԻՆԻՆ
ԵՐԳՐ

ՏԳԱՐԱՆ « ԿԻՆԿԻՄ »
ԳԱՀԻՐԵ

1906

891.99
7-43

M.

2003

« Կազմիչ » / Խմբագրություն

1.99
-43

Ա. Վ. Օհե

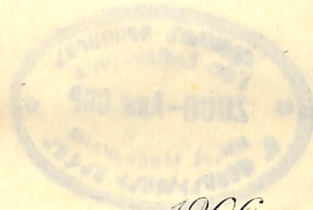
(Դեկտեմբեր)

Հեղ. Դեկտեմբեր

ԴԱՐԲԻՆԻՆ ԵՐԳԸ

ՅՄԱԿ-Պ

Արտատպուած «Ազատ—Բեմ» լրագրէն

1906

ՏՊԱՐԱՆ «ԿԻՆԿԻՍ»

ԳԱՀԻՐԷ

ԸՆԴ-ԵՐԻՐԻ

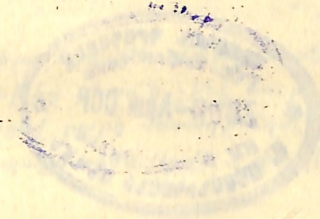
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

34945-ԱԲ

18183-59

Կովկասի մահատակներու
յիշատակի մ

Ը Ե Ե Ք Ք

ԴԱՐԲԻՆԻՆ ԵՐԳԸ

I Վ Ա Ր Պ Ե Տ Ի Ն

Ձա՛րկ, զա՛րկ, ա՛յ վարպետ, չէկ կայծեր թռցուր,
կրտանէ՛ սալըդ, ձե՛ւ տուր մետաղիդ,
Քամի՛ տուր փուքսիդ թոքերն ուռեցո՛ւր,
Արծարծէ՛ բոցը հանգած հընոցիդ:

Փանդոտ, բիրտ երկաթն օճախը խըրէ,
Անձև երկաթիդ բերա՛ն շինէ՛ տուր,
Դժոխքի բոցով բարկ մտաղը ճզմէ՛,
Ձե՛ւ տուր պողպատին կոփէ՛, փայլեցո՛ւր:

Ձար բաղըն երկաթին կապեց մարդուս կեանք,
Երկաթն է վճռող սև ու կարմիր օր.
Առանց երկաթին արդարն անվրտանգ
Ե՞րբ անցաւ երկրիս ուղին նենգաւոր:

Այդ նենգ ուղիին փըշոտ ու մըթին
 Յատակագիծը արիւնն է գըծած .
 Նեղճ ու գըրկեալին, ստրուկ գերբին
 Իրաւունք վճողը լոկ սուրը մնաց :

Ծրկաթն եոկաթին կը փշրէ մէկ օր .
 Եսն ու բռնութիւն կը դառնան գերբի .
 Շուռ կուգայ աշխարհ, գերբին դարեւոր
 Կը փոխուի տէրի, եւ ոխը՝ սէրի :

Ուժով գարկ, վա՛րպեա, կայծերը թըռցո՛ւր .
 Հանդած հընոցիդ մէջը կատաղի
 Ահեղ վըրէժի դըժոխք բըռընկցուր ,
 Մինչեւ որ փշրես շղթադ ստրուկի :

II

Ք Ո Ի Ր Ա Յ

Ու լըսեց վարպետն . աչեց աչկերտին ,
 Փոքրիկը կայտառ թըռաւ դէպ քուրան ,
 Բռնեց թեւճակներն հաւատար ուսին ,
 Աջ ձախ սատանուեց մութին մէջ գնդան ,

Քաչեց փըքուոոյցն, հով տուեց փուքսին ,
 Փուքսին զոյգ թոքերն լիք լիք ուռեցան ,
 Ածուխը կըպաւ մէջն հանգած փոսին ,
 Բըռնկեց օճախն, կայծերը թըռա՛ն ... :

Անգործ, անաշխատ դարերէ ի վեր
 Փուքսը կախուած էր մութին մէջն ահեղ ,
 Օրասուէն հիմա լայնկէկ փորոքներ
 Պինդ պինդ շուռն յառին, լարուեցան ուժեղ :

Որպէս վերաւոր կատաղի գազան
 Չարթեաւ օճախը քունէն դարեւոր ,
 Դըղըդաց կուրծքը, դուո՛ց աւազան ,
 Ծուխ ծըխաց բերնէն թանձր ու ահաւոր .

Բացուեց գալարուած վիշապին բերան ,
 Շուռն յառաւ տուաւ կըլափը նորէն ,
 Բոց ու ծուխ ժայթքեց անէծքի նման ,
 Դուրս սողայ, կայծակն իր սրտի խորէն ,

Հանգած հընոցը նորէն առաւ կեանք .
 Նաւար դարբնետան օճախը կայտառ

կարծես թէ առաւ նոր փայլ ,նոր բերկրանք,
Մըռայլ զընդանը գարձաւ գեհնն վառ:

Ժպտաց վարպետը, աւզոտ մութ ճակատէն
Հոգերու դաժան մոռյլը թըռաւ,
Լոյս ու խնդու թիւն ցայտող օճախէն
Վարպետին դէմքը նոր չէկ փայլ առաւ:

III

Կ Ա Յ Ծ Ե Ր Ը

Կայժ ու կայծիկներ, օ՛հ, ի՞նչ անուշ էք
Երբ կը թռչիք դուք քուրայի բովէն .
Բեկբեկ, սաստատուն, թըռէ՛ք հա, թըռէ՛ք,
Նոր կեանք թող ձուլուի ձեր մեռնող կեանքէն:

Դուք հոգինե՛ր էք կայծերու փոխուած,
Հոգինե՛ր մաքուր մարտիրոսներու,
Որ մեռելութեան օճախէն թաղուած
Յարութիւն կ'առնէք նոր կեանք ձուլելու:

Կեանքն ալ ձեզ նման, կա՛րճ, աշխոյժ. մեռնող,
Պլպլացող կայժ մ'է, դիւրաչէ՛ջ լապտեր,
Ցաւոց քուրայէն յարութիւն առնող
Մեռնող ու ձուլող նոր թչուառ կեանքեր:

Բոցանի՛չ կայծեր, ընկէ՛ք աջ ու ձախ.
Ձեր մահն է կեանքին ոռնացող բողոք,
Բողոք բռնութեան դէ՛ լեզուով խիղախ
Յանձնելու գազան սրտերն անողոք:

Աշխարհը՝ քուրայ, բռնութիւնն՝ հալոց,
Մութ զնդանի պէս կը հալէ մարդիկ .
Կեանքի խարոյկը կը վառի անրոց
Հազցուցած զոհին արխնէ շապիկ:

Կայծե՛ր, կայծիկներ, կայտահէ՛ք ուրախ,
Վարպետին շուրջը աշխոյժ պարեղէ՛ք,
Մութ հոգիներու մէջ թըռէք խիղախ
Անչէջ վըրիժու հրդեհ վտանցէք:

Քանի արիւն կայ... թող վառի օճախ.
Կայժ ցայտէ չորս դին լեզուով հըրիղէն.

Թող հանգչի օճախն երբ կհանքն է խաղաղ,
Երբ մարդ կչտանայ հղբօրն արևնէն...

IV

Վ Ա Ր Պ Ե Տ Ի Ն Է Ր Գ Ը

Վարպետը քուրան խորեց խառնոցը,
Կըրակէ մահիճ բացաւ հրկաթին,
Աչկերտը ուժով արծարծեց բոցը,
Կայծերը թըռան կայտոեցին չորսդէին:

Ապա խընայքով մի ժանգոտ հրկաթ,
Որ կարծես անպէտք ընկած էր գետին,
— Անպէ՞տք են միթէ խոփ ու խաչերկաթ —
Խըրեց օճախը «ա՛խ»... ըրաւ հոգին:

«Ախ»ը դեռ գետին չընկած մարմնացաւ,
Գընաց միացաւ օճախի խոփին,
Կար՛իք ու կապոյտ նոր բոցեր ծընաւ,
Վարպետը գոռաց շիկնող հրկաթին:

— «Վառէ՛, հա՛ն, վառէ՛, մեռնի՛մ քու հոգուն,
Բոցասաստ քու բայ, ի՛մ սքտիս խորն ալ
Խուլ բռնկումներու գեհնէն կայ թագուն:

Գըլուխըս դըրած արընոտ երկրին
Հերթ՛ք ննջեցի վշտով թախծապատ,
Երազներ ինձի բիւր բիւր կրկնեցին՝
— Տեղ չունի անդէնն եւ ով չէ ազատ:

Երազնե՛ր . . . դարձեա՞լ ձեռքերնիդ զէնքեր
Կը վազէք ճակտիս կուտել կնճիոներ,
Դուք չէ՞ որ մտքէս թըռեր էիք վաղ,
Երազնե՛ր, դարձեա՞լ զիս յուզէ՛ք սուա՞ղ:

Հողը չուզեր քեզ իր վրբայ կըրել,
Քանի ստրուկ ես, քանի անպաշտպան,
Գընա՛ ժանգոտ խոփդ սուր դանակ կըրել,
Սեպհական կեանքիդ, պատուոյդ պահապան:

Աստուծոյ վառած պայծառ արեգակ
Քու գլխուդ վերեւ պիտի մութ ժուա՛գայ

Երբ չունիս վառօդ, գանակ եւ նիզակ
Որ անձար գլխուդ պահպան դառնայ:

Դու կը զբկուես հանդերձէ, հացէ,
Որդիքըդ քաղցած կը վարեն գերի,
Անդէնն աշխարհի ուսին մէկ բն է.
Ստրո՛ւկ է անպէ՞տք, ծառա՛յ օտարի:

Որքան լաց լինիս կը մնաս քաղցած,
Լացը չի հարեր բռնաւորին սիրտ.
Արիւնով ծընած, արիւնով սընած
Ոյժին դէմ՝ ցոյց տալ պէտք է ոյժը բիրտ:

Գընա՛, ո՛վ անդէն եզրայր, քեզ պէտք չե՛ն,
Հալոցը նեաէ խոփ ու գերանթիդ,
Գնդակ ու վառօդ երբ կը շառաչեն,
Դուն ալ գնդակով տէր եղիր գլխիդ:»

V

Ե Ղ Բ Օ Ր Ա Ր Ե Ա Ն Ձ Ա Յ Ն Ը

Բըռնկած օճախն դարձեր էր հընոց,
Վարպետին երգովն երկաթը կակղած

Կապոյտ ու կարմիր կայծեր իբրեւ օձ
Աջ ձախ կը շանթէր շէկագէս կատաղած:

Աւագ վարպետը հաստատուն գետնին
Կանգնած ջըլապինդ մուրճը վեր առաւ,
Բաղխեց՝ մէկ . . . երկուք . . . մուրճը կըռանին
Այսպէս գործելու նոր նըշան տուաւ:

Կանգնած եռանկիւն երեք փորձ վարպետ
Բաղխեցին թիք . . . թաք . . . կըռանին մուրճեր,
Ջարկին հա զարկին մուրճերն անհեղեղ
Թուերնին սօթած հուժկու կտորձներ:

Քաշեց քու բայէն վարպետը, կարմիր
Երկաթը գըրաւ մեծ սալի վըրան,
Հարուածներուն դէմ համաբախ ու ժիր
Մուրճին տակ ուժգին գոռաց զիլ կըռան:

Դողաց դարբնատունն, գուացին մուրճեր,
Տժժաց երկաթը. կապոյտ ու կարմիր
Կայծերով կարծես բողբոջի ձայներ
Շանթերու փոխուած ընկան ցան ու դիր:

Զարկին ու զարկին երկաթին տաք տաք ,
Մինչև մետաղը առաւ որոշ ձև ,
Քրտինքի շիթեր լայն կայլակ կայլակ
Թրջեցին գետինն ինչպէս յորդ անձրիս :

Արեւու մի շերտ կախուեցաւ յանկարծ
Խաւար դարբնետունն լոյս իջաւ կարծես ,
Պալան պալան ծուխն թըռաւ վերամբարձ
Ծիծաղ ճառաքեց վարպետին երես :

Նորէն մետաղը կրրակը քըշեց ,
Ապա քաշեց դուրս բարկ ու շէկ երկաթ ,
Արիւնով լեցուն դէպ տաշտը խորեց
Տժտըժաց, սուրեց դարձաւ պինդ պողպատ :

Այդ եղբոր արիւնն էր թափուած երէկ,
Դարբնատան տաշտը լեցուած ջըրի տեղ,
Զի լըռեր եղբոր արեան ձայնն երբէք
Մինչ վըրէժ չառնէ արիւնը անմեղ :

Եղբոր արիւնն էր խըմած մէկ գաղան...
Իրն ալ կը խըմէր վաղը մի հըրէշ ...

Այդ արեամբն ահա-մի սուրբ աւազան—
Մըկրտեց գործիքն, ու գոռաց «վըրէ՛ժ»

«վըրէ՛ժ ...» կըկնեցին տարերքն համօրէն,
Պինդ պինդ արձագանք տարին ու բերին.
Սրտին խորն քընած վուլգանը նորէն
Կատղած մըռնչեց, դուրս պոռթկաց ուժգին :

VI

Դ Ա Շ Ո Յ Ն Ի Ն Ե Ր Գ Ը

Շեղփը պատրաստ էր վարպետը ուրախ
Բերան քաշեց սուր կոթ ամրացուց կեռ,
Սըրեց սայրասուր գործիքն մինչ երախ
Երգեց դաշոյնին տալով փայլ անմեռ :

«Շողա՛, չողչողա՛ լոյսին տակ բեկ բեկ,
Փայլ առ ու փայլ տուր, ցանկալի՛ դաշոյն,
Մութ գիշերի պէս կհանքը անցերեկ
Պայծառ օր դարձուր, մեռնի՛՛ր քու հողոյն»

Լեռնաչափ վիշտեր դիզուեց
Զեռքըս կուս շղթայ, ու վիզըս անուր :

Ստրուկի լուծ կայ դրուած իմ վըղիս՝
Եւ ոտքըս շղթայ կապուած ծանրակուռ:

Ազատ է նա, ով կանգնած է հըպարտ.
Սրիւնով պէտք է բանալ ճանապարհ.
Գազանի որջ է աշխարհն արընպարտ,
Առանց քեզ, դա՛ շոյն, ապրիլ չէ հընար.

Շողա՛, շողշողա՛ անկուշտ ու անչէջ
Արեան ծարաւի, ո՛վ անգին գործիք,
Մըտիք գազանի սիրտ ու թոքին մէջ
Դաւարուէ՛, գուրս բեր աղիք, փորոտիք:

.
.

Ընկե՛ր հարազատ, ողջո՛յն քեզ, ողջո՛յն,
Թէ, չուզես ապրիլ երկրին խորթ զաւակ
Ա՛յս է բռնութեան դասը, ա ո դաշոյն,
Աւազակին դէմ լինել աւազակ . . . :

15895

2p

mP

Գրկ 1 որ. սղ

2013

